

" ...

II- İTİRAZIN GEREKÇESİ :

Danıştay Onuncu Dairesi'nin Anayasa Mahkemesi'ne başvurma nedenleri saptayan 24/3/1976 günlü kararının gerekçesi aynen şöyledir :

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa ek ve geçici maddeler eklenmesine ve bu Kanunun bazı hükümlerinin kaldırılmasına dair 7/2/1969 gün ve 1101 sayılı Kanunun Ek 1. maddesinde aynen; "Emekli adi malullük veya vazife malullüğü aylıklarının nisbeti, fiilî ve itibarî hizmet sürelerinin toplamı 30 yıl olanlar için emekli keseneğine esas aylığın % 70'i olarak uygulanır.

Fiilî ve itibarî hizmet süreleri toplamı 30 yıldan az olanlara, her tam yıl için % 1 eksiği, fazla olanlara da her tam yıl için % 1 fazlası üzerinden bağlanır.

Fiilî ve itibarî hizmet süreleri toplanandaki ay kesirleri tam ay sayılır. Yıl kesirlerinin her ayı için emekli aylığı bağlanmasına esas tutulan aylık veya ücret tutarının % 1 inin 12 de biri emekli aylığına ayrıca eklenir.

Ancak, bağlanacak aylıkların toplamı emekli, adi malullük aylıklarında, emekliliğe esas aylıkların % 80'ini ve vazife malullüğü aylıklarında da % 100'ünü geçemez." hükmü yer almıştır.

Anılan ek maddenin 2. fıkrasına fiilî ve itibarî hizmet süreleri toplamı 30 yıldan fazla olanların emekli adi malullük veya vazife malullükleri aylıklarının 1. fıkra yazılı nisbete her tam yıl için % 1 fazlası eklenmek suretiyle bağlanacağı açıklanmış bulunmasına rağmen son fıkra bağlanacak emekli ve adi malullük aylıklarının toplamı emekliliğe esas aylığın % 80'ini olarak sınırlandırılmış ve % 80 nisbetine isabet eden 40 hizmet yılından fazla kesenek ve karşılıkları ödenmek suretiyle geçen hizmet süreleri için emekli aylıklarında bir artış meydana gelmesi engellenmiştir.

Oysa çalışan sınıfın memuriyet statüsü dışında kalan bölümü için statülerine göre çıkarılan 17/7/1964 gün ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile 2.9.1971 gün ve 1479 sayılı Bağ-Kur Kanununda emekli, adi malullük aylıklarının nisbeti 5434 sayılı kanuna 1101 sayılı Kanunla eklenen ve yukarıda açıklanan Ek 1. maddede yazılı nisbetlerden daha geniş ve sigortalı yararına olarak düzenlenmiştir.

Örneğin; 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun "Aylığın Hesaplanması" başlıklı 61. maddesinde yer alan; "60. maddenin (A) fıkrasında yazılı şartları yerine getirerek yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazanan Sigortalıya işten ayrıldığı tarihten önce malullük, yaşlılık ve Ölüm sigortaları primi ödenmiş, son 5 takvim yılının prim hesabına esas tutulan kazanç tutarları toplamı, en yüksek olan 3 takvim yılına göre bulunacak ortalama yıllık kazancının % 70'i oranında yıllık yaşlılık geliri bağlanır.

4 takvim yılı primi ödemiş bulunan sigortalının ortalama yıllık kazancı da yukarıdaki fıkra göre hesaplanır,

4. takvim yılından az malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olan Sigortalının yıllık yaşlılık gelirinin hesabına esas tutulacak ortalama yıllık kazancı prim ödediği takvim yılın esas alınarak tesbit edilir.

60. maddenin (B) fıkrasına göre yaşlılık geliri bağlanmasına hak kazanan sigortalıya yukarıdaki orandan sigortalılık süresinin 25 yıldan eksik her tam yılı için % 0,50 indirme yapılmak suretiyle yıllık yaşlılık geliri bağlanır.

Kadın ise 50, erkek ise 55 ten yukarı yaşta aylık bağlanan sigortalının yıllık yaşlılık geliri yukarıdaki fıkralara göre kadın ise 50, erkek ise 55 yaşından sonra doldurmuş olduğu her tam yaş için % 1 artırılarak hesap olunur.

Yaşlılık aylığı, yıllık gelirinin onikide biridir." şeklindeki hükümde 60 maddenin (A) fıkrasında yazılı şartları yerine getirerek yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazanan sigortalıya maddede yazılı esaslara göre bulunacak ortalama yıllık kazancının % 70'i oranında hesap edilecek yıllık yaşlılık gelirinin 12 de biri nisbetinde yaşlılık aylığı bağlanacağı ancak, sigortalı kadın ise 50 erkek ise 55 ten yukarı yaşta aylık bağlanması halinde bu yaşlardan sonra doldurmuş bulunduğu her tam yaş için % 1 oranında yıllık yaşlılık gelirinin, buna bağlı olarak yaşlılık aylığının arttırılarak hesaplanacağı açıklanmış fakat, bağlanacak yaşlılık aylığı belirli bir oranla sınırlandırılmıyarak aylık bağlamaya esas alınan ortalama yıllık kazanç tutarına eşit bir miktara kadar yükseltebilme imkânı sağlanmıştır.

Diğer taraftan 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununun "Yaşlılık Aylığı Hesaplanması" başlıklı 36. maddesine; "Yaşlılık aylığı, sigortalının, 50. maddede belirtilen gelir basamaklarından son defa prim ödediği gelir basamağının % 70'i oranında" hesaplanır.

Bu oran, 25 yıldan fazla prim Ödenmiş olması halinde, fazla olan her tam yıl için % 1, sigortalıya 35. maddede belirtilen yaşlardan sonra aylık bağlanması halinde ise, fazla olan her tam yaş için % 1 artırılır.

Yaşlılık aylığı her halde yaşlılık aylığına esas olan gelirin % 90'ını aşamaz." şeklinde yer alan,hükümde ise yaşlılık aylığının, 25 yıldan fazla prim ödemiş olan sigortalılar için % 70 oranı üzerine her tam yıl için % 1.ve yine 35. maddede sayılan yaşlardan sonra aylık bağlanması halinde fazla olan her tam yaş için % 1 eklenmek suretiyle hesaplanacağı ancak yaşlılık aylığına esas olan gelirin % 90'ını aşamayacağı vazedilmiştir.

Çalışan sınıfın üç ayrı statüde bulunan bölümleri için düzenlenen ve yukarıda sözü edilen üç ayrı kanun kapsamında olan iştirakçi ve sigortalar yönünden aynı durumlar için farklı uygulama ve farklı haklar getirilmiştir.

Görüldüğü üzere gerek 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununda gerekse 1479 sayılı Bağ-Kur Kanununda sigortalılar için getirilen haklar 5434 sayılı Kanun ve bu Kanunu tadil eden 1101 ve diğer Kanunlarla getirilen haklar kapsamından daha geniş tutulmak- suretiyle Emeklilik keseneğine esas aylık üzerinden toplam % 22 oranında kesenek ve karşılık ödeyen (Bu oran 506 sayılı Yasada % 11, 1479 sayılı Yasada % 13 dür) T. C.. Emekli Sandığı iştirakçileri ile çalışan sınıfın diğer bölümü arasında birinciler aleyhine bir eşitsizlik getirilmiştir.

334 sayılı T. C. Anayasa'sının ilgili hükümleri şunlardır:

Madde 2- Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

Madde 12- Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiç bir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Madde 48- Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilâtı kurmak ve kurdurmak Devletin ödevlerindedir.

Sosyal Hukuk Devleti ülke ekonomisine müdahalede bulunarak ekonominin işleyişini, ülkenin kalkınması ve vatandaşların refahı amacına yönelik biçimde düzenleyen bir hukuk devleti türüdür. Sosyal hukuk devletinde devlet iktisaden zayıf olan vatandaşlarını korur ve gözetir. Bu meyanda onların geleceklerini güvence altına almak amacı ile gerekli sosyal güvenlik önlemlerini alır ve bu amaca yönelik sosyal .sigortalar esasına dayalı örgütlenmeyi sağlar.

Anayasa'mızın 48. maddesinde bu ilke benimsenmiş ve devlete vatandaşlarının sosyal güvenlikleri ile ilgili örgütleri kurma görevi verilmiştir. Ancak, devlet bu örgütlenmeyi sağlamakla kalmayıp, çeşitli sınıflar ile aynı sınıf içerisinde bulunan değişik statüler arasında eşit uygulamalar ve haklar sağlamak üzere gerekli düzenlemeyi yapmak, vatandaşlarından alınan primlerin sosyal güvenlik amacına yönelik biçimde kullanılıp kullanılmadığını denetlemek zorundadır. Devlete yüklenen bu zorunluluk, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Anayasa'mızın 12. maddesinde yer alan eşitlik ilkesi gereğidir.

Bu durum karşısında geçimini emeği ile sağlayan çalışan sınıf içerisinde bulunan 3 değişik statü için 3 ayrı düzenleme getirilirken bu statülere dahil çalışanlara eşit haklar sağlanmaması, memuriyet statüsünde bulunanlarla işçi ve küçük esnaf ve sanatkâr sınıfında bulunanların aynı hizmet sürelerine bağlanacak emekli aylığı nisbetleri yönünden eşit düzenleme getirilmemesi bir başka ifade ile sosyal güvenlik hakkının düzenlenmesinde memur statüsünde bulunanlara diğer statüde bulunanlara nazaran aleyhte hükümler getirilmesi Anayasa'nın 12. maddesinin amir hükmüne açıkça aykırılık teşkil etmektedir.

Hernekadar davalı idare sosyal güvenlik hakkını düzenliyen maddeninde içerisinde bulunduğu Anayasa'nın 3. bölümünde belirtilen iktisadî ve sosyal amaçlara ulaşma ödevlerinin devletçe ancak iktisadî gelişme ile malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirileceğinin Anayasa'nın 53. maddesinde hükme bağlandığını iddia etmekte ise de bu madde finansmanı devlet tarafından sağlanması zorunlu iktisadî ve sosyal amaçlara ulaşma ödevleri için getirilmiş olup devlete malî herhangi bir yükümlülük getirmeyen ödevlerin, yerine getirilmemesine bir gerekçe olamaz.

Bağlanan emekli aylığı devletin vatandaşa bir lütfü olmayıp, vatandaşın çalışma hayatı boyunca ödediği kesenek ve primlerin karşılığıdır. Sosyal güvenlik kuruluşlarının gelirleri, kesenek ve primler ile sigortalı çalıştıran devlet veya özel kişi ve kuruluşlarca ödenen karşılıklardan meydana gelmektedir. Örneğin; 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununun 14. maddesinde sandığın gelirleri, iştirakçilerden ve kurumlardan alınan kesenek ve karşılıklar ile diğer gelirler olarak gösterilmiştir.

Görülüyorki devletin, iştirakçinin çalışma hayatı boyunca ödediği kesenek ile birlikte kurumlarınca ödenen karşılıklar dışında T.C. Emekli sandığına malî yönden bir katkısı yoktur. Esasen emekli ve adî malûllük aylığı bağlanmasında esas alınan oranın sınırının kaldırılması veya yükseltilmesi kurumlara yürürlükte bulunan mevzuata göre ödediğinden fazlasını ödeme yükümlülüğü getirmez.

Kaldiki T. C. Emekli Sandığı devletin malî yardımı ile yürüyor olsa dahi bu kuruluş dışında kalan sosyal güvenlik kuruluşlarına dahil çalışanlara T.C. Emekli Sandığı iştirakçilerinden daha geniş haklar tanınmış olması devletin malî kaynaklarının bu haklar için yeterli olduğu anlamına gelir.

Devletin malî kaynaklarının çalışan sınıfın bir bölümüne diğerine nazaran daha geniş haklar tanınmasına yetecek ölçüde arttığı kabul edilince karşımıza bu artışın çalışan sınıfın çeşitli bölümleri arasında eşit haklar getirme amacına yönelik olarak kullanılmadığı gerçeğini ortaya çıkarır ki bu tür uygulama Anayasa'nın 12. maddesinde sözü edilen bir zümreye veya sınıfa imtiyaz tanımaktan başka bir şey değildir.

Diğer taraftan 5434 sayılı Kanunun 15. maddesi azami sınır gösterilmeksizin iştirakçilerin aylık ve ücret tutarları ile ödeneklerinden emeklilik keseneği alınacağını, 31. maddesinde iştirakçinin bu kanunla tanınan haklardan faydalanmaya başladığı tarihten itibaren tam kesenek vermek suretiyle geçirdiği müddetin fiili hizmet müddeti sayılacağını hükme bağlamıştır. Bu maddelere göre fiili hizmetten sayılan fakat 5434 sayılı Kanuna 1101 sayılı Kanunla eklenen Ek 1. maddenin son fıkrası uyarınca emekli ve adî malûllük aylığı bağlanmasında esas alınmayan 40 yıldan sonraki çalışmalar için alınan emeklilik kesenek ve karşılıklar iştirakçinin emeklilik veya adi malûllük ayığında bir artma meydana getirmeksizin T. C. Emekli Sandığına gelir kaydedilmektedir.

Bu kesinti niteliği itibariyle vatandaşlardan Yasayla alınan malî yükümlere benzemektedir. Kaldiki malî yükümlerin dahi bir amacı olup devletçe yapılan kamu hizmetleri dolayısıyla alman malî yükümler yine vatandaşa dönmektedir. Anayasa'nın 61. maddesinde; "Herkes kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür." demek suretiyle vatandaştan alman verginin de bir karşılığı olduğunu hükme bağlamıştır. Yine aynı maddenin 2. fıkrasında "vergi resim ve harçlar ve benzeri malî yükümler ancak kanunla konulur" hükmünü getirmiştir.

Eğer T.C. Emekli Sandığına 40 yıldan sonraki hizmetler için alınan kesenek ve karşılıklar bir malî yüküm ise bunun kanunla düzenlenmesi ve Emekli Sandığına değil bunu almaya yetkili makamlarca alınması, bu bir malî yüküm değilse o takdirde karşılığının iştirakçiye ödenmesi gerekir.

Açıklanan nedenlerle 7/2/1969 gün ve 1101 sayılı Yasanın 1. maddesi ile 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununa eklenen Ek 1. maddenin son fıkrasının; "Ancak, bağlanacak aylıkların toplamı emekli, adî malûllük aylıklarında emekliliğe esas aylıklarının % 80 ini geçemez" cümlesi Anayasa'nın 2, 12, 48 ve 61. maddelerine aykırı görüldüğünden Anayasa'nın 151. maddesi gereğince davanın geri bırakılarak Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri hakkındaki 44 sayılı Kanunun 27. maddesi gereğince dava dosyasındaki ilgili belgelerin onaylı suretlerinin bu konuda bir karar verilmek üzere Anayasa Mahkemesine gönderilmesine 24/3/1976 gününde oybirliğiyle karar verildi."